

Datum objave: 25. ožujak 2013

Nastupom novih vremena i napuštanjem starih poslova i djelatnosti kojima su se naši stari bavili, brojne riječi i izrazi nestali su iz svakodnevnoga govora mlađih generacija. Svakodnevno ih zamjenjuju "novi" moderni termini pridošli putem video medija iz anglosaksonskog govornog područja. Tako danas naša djeca vjerojatno više niti ne razumiju ponekog starinu kada počne govoriti starim šokačkim govorom i izrazima. Stoga smo zabilježili neke od tih izraza u želji da ih sačuvamo i učinimo dostupnima posjetiteljima naše web-stranice, te da pokrenemo interaktivnu akciju prikupljanja starih riječi i izraza odnosno izreka i poslovice. Pozivamo da preko naše facebook stranice doprinesete i povećate fond riječi ovoga kratkog rječnika, naravno uz tumačenje značenja i konteksta u kojemu se navedeni izraz koristi, a mi ćemo ga unijeti u popis.

Ajnfort - ulazni dio kuće za kola, (od njem. Einfahrt)

Akov, akovče – mjera za tekućinu, bačva od 56 litara

Akuratan - brižljiv, uredan

Alaliti – oprostiti, prepustiti

Aldomaš – piće koje se ispija nakon ugovorenog posla ili prodaje

Alas - ribar, fišer

Am – ham, dio konjske opreme za glavu

Astal - stol

Ašov – štihača, alat za prekopavanje tla

Ašiljkuc – smušenjak, smetenjak

Atar – hatar, zemljišno područje seoske općine

Atljav - neuredan, nespretan

Avlija - dvorište

Avrlje - sve i svašta, trice, niš'koristi

Badža – zabat, otvor na krovu za dim

Baglja, bagljov - smotak sijena, naviljak

Bakice - bačenim plosnatim kamenom klizati površinom vode, praviti krugove na površini vode

Balon - demižon, pletena boca za prijenos i čuvanje alkoholnih pića

Bának – klupa, dio uz zidanu sobnu peć za sjedenje

Banda – muzikanti, tamburaški sastav, grupa svirača

Bardati – razmišljati, misliti

Bisernica – prima, tamburaški instrument

Bećar – vragolan, osoba neurednog životnog stila

Belomusast – čovjek svijetle puti, plavušan

Bent - nasip, tam

Berda – kontrabas, žičani glazbeni instrument

Birtija – gostionica, krčma, od njem. Wirthaus

Biti Bogin – biti mrtav, umrijeti

Bogara ti - psovka

Bogmati se - zaklinjati se Bogom

Bođane ti tvoje - psovka

Brač – tamburaški instrument

Bravac – prasac, tovljenik

Bucov - riba grabežljivica, bolan

Budak – trnokop, kramp, kopača

Bunar – zdenac, kladenac

Caml - uže za vuču skele

Cunjati - njuškati, pretraživati, lutati, tumarati

Cop, cup – kosa spletena u pletenicu, kečka

Čabar - drvena posuda zavodu, mast i druge tvari

Ćerpić - cigla od na suncu sušene zemlje pomiješane s pšeničnom pljevom, prijesna cigla, nepečena cigla

Ćiklić – opušak

Ćus – jelo od krumpira i tijesta, granatir

Čobanja - drvena posuda – zatvoreni čabar sa sisaljkom za vodu

Ćula - pastirski štap; dugačak i jak štap

Ćuprija - most

Ćuskija - drvena poluga za podizanje tereta preko oslonca

Čačak – busen, gruda zemlje

Čáklja - motka, dugački štap ili kolac kojim se nešto privlači ili odguruje

Čapranga – noga u peradi, noga s kandžama

Čegrtaljka, čangrtaljka - klepetalo koje plaši ptice u vinogradu u “pudarini”

Čikla, čikl - drveni čamac

Čivija – drveni dio okovan metalom koji drži kotač zaprežnih kola

Členak - skočni zglob, članak na nozi

Dajguzaš, dupetaš - homoseksualac

Dikíca ili bó ca – vrsta korova (bodljikave biljke) koja raste na močvarnim područjima

Divaniti - govoriti

Dolača – dola, udolina

Drot - žica

Droždine - sitni ostaci od topljenja slanine , sitni dijelići čvaraka

Došljo – stranac, došljak sa strane

Dunst - kompot

Džarnuti, džagati - gurati, kratko udariti

Džeram, džerma - drveni uređaj za vađenje vode iz bunara

Egija - poprečno rebro u čiklu

Engeča - metalna spojnica u čiklu

Erlav - gegav, koji se gega pri hodu, iskrivljen

Evenak, evenka - skup grozdova vinove loze koji se čuva za zimu

Fićfirić – momčić, mlađi momak, deran

Fraklić - čokanj, staklenka od 0,05 l za jaka alkoholna pića

Frntlav - šepav

Frtalj - drvena posuda za prelijevanje vina od 25 litara

Furtom - stalno

Furuna - peć (sobna, krušna, pekarska)

Fusekle - čarape

Ganjak – trijem uzduž kuće

Gačapandl – svitnjak, uzica koja se nosila oko pojasa da drži gaće

Gik - dvokolica u koje je upregnut jedan konj

Gomba - vunena kugla na kapi, cof

Gomboc - okruglica, zečji, kozji ili ovčji izmet

Guvno - gumno, mjesto za vršenje žita konjima ili mlatilima

Gužnjak, gužnjača - kobasica kao kulen, u dijelu debelog crijeva, "kulenova seka"

Gvalja, zgvaljati - zgužvano, zgužvati

Hakpretl - daska za rezanje kruha, povrća ili mesa

Handrak - vrag, đavo - u kontekstu izreke "Koji ti je handrak?"

Hartok, hartokniti - "Arto" je naredba za pomicanje konja koji vuče kola u stranu

Idi u batinu dedinu - psovka

Idi u očin - psovka

Iroš - uvaženi, nalickani, kicoš

Itati se - bacati kamenje na koga

Ispolac - drvena alatka za izbacivanje vode iz čamca

Izlemati - istući

Jendek – šamac, kanal uz cestu

Kalamačica - nožić za kalemljenje vočki

Kaljati - mazati, prljati

Kandžija – bič,

Kâpa - prednji dio čamca

Kapak - uzdignuti pokrov kotla (kazana) za pečenje rakije

Karati – grditi, koriti, prigovarati

Kaukler, keder - sitna bijela riba za mamac u ribolovu

Kaurma, kaurmiti - klanje svinja

Kazučki vez , ukazučiti - čvor za vezanje kandžije ili biča

Kerefeke - štosevi, vicevi, ludorije

Kesega - bijela plosnata riba - bjelkica

Kezečiti, ukezečiti - iskriviti, postaviti ukrivo

Kicoš - koji se napadno oblači i ponaša

Kirvaj – crkveni god, proštenje

Klapnholc - Klappenholz - drveni komad za peglanje ramena i okovratnika

Kloca – perorez, sklopivi džepni nožić

K'o bajagi – prividno, navodno, nije za pravo

Kolovrat – sprava za pređenje vune ili kostrijeti

Kucen - kočanj, oklasak, drvenasti dio klipa kukuruza, tulina

Kom – komina, prevrelo voće, sirovina za destilaciju rakije

Korlat – ograda, tor, obor za krupniju stoku

Koršov – vrč za vodu, glinena posuda za vodu

Kosak - srp

Krikl - gornja poprečna ručka na veslu

Krpiguz - trava priljepača, koja se "krpi" na čovjeka

Krstina, kršće - snopovi žita složeni u križ nakon žetve na njivi

Krtan - muška osoba zadužena za rezanje pečenja i usluživanje pića u svatovima

Kucin – riba, mali somić

Kusat – bezrep

Larfa – maska za poklade ili maškare – "nalarfati se" – maskirati se

Lenger - sidro, ljenčina

Lenija - poljski put

Lola – vragolan, živahan momak, dragan, voljeni

Lotre – ljestve, dugačke stranice kola za prijevoz snopova pšenice, sijena i slično

Lucprda - uobražena, zvrkasta osoba

Komušina - bijela ovojnica klipa kukuruza, ljuština

Marveni vašar – stočni sajam

Masulj - kom, komina, trop, smuljano grožđe ili drugo voće za rakiju

Mator - star

Merdevine - ljestve, lojtre

Merica – oborak, posuda određene zapremine, poluosmak, vagan

Mišling - kukuruz gusto sijan poslije žetve pšenice za hranidbu stoke u zelenom stanju

Mošt - sok od svježe tiješćenog grožđa

Muvati se - biti nemiran, okretati se, kretati se

Mufljuz - probisvijet, ništarija, prevarant

Naboj - način gradnje kuća uz postavljanje oplata i nabijanje namočene zemlje u oplatu, "kuća od naboja"

Nazime, nazimica, nazimčad - svinje oprasene u zimi

Nedotupavan - priglup, nedorečen

Nogáre - stalak na kojemu se pile drva, jarac

Nudlpret - daska za miješenje tijesta i rezanaca

Obaška – posebno, zasebno

Obrdalje - brdašce

Ocmoljiti - objesiti lice, uvrijediti se, naduriti se

Odžak, odžačar - dimnjak, dimnjačar

Odurati – izdržati, otpjeti

Oklagija, rasukač – drveni valjak za razvlačenje tijesta

Opaklija – debela pastirska kabanica

Otromboljiti - opustiti, omlohaviti

Oštrokaviti - popjegaviti (posebno se odnosi na lišće voća i povrća koje je "uhvatila štroka" odnosno pjegavost),

Počne - papuče, šlape, natikače

Pajanta – poprečna nosiva greda u štali; izraz: Ode koža na pajantu – znači sada je kraj, gotovo je

Pajati, opajati - brisati prašinu i paučinu

Papula - pašteta od graha koja se priređuje za dan posta ili bilo koje jelo bez izražene konzistencije - kaša

Parlog - nezasijana zemlja, zemlja ostavljena na odmoru (ugaru)

Pendžer - prozor

Pinter - bačvar

Pištovina - gnojnica, tekući gnoj

Pišulja – curica, djevojčica

Prečaga - gazište na lojtrama, merdevinama

Pudariti, pudarina - čuvanje vinograda od ptica i ostalih kradljivaca

Putnjica - mješavina prljavštine i znoja na tijelu (prljavština koja se "guli")

Reklja, rekljica - sako, kaput

Rîs, risarenje – posao u žetvi za plaću, nadničarenje u žetvi žitarica

Risar – žetvar, radnik u žetvi

Rondoš bal - sirotinjski bal

Saćura, saće - pletena košarica u kojoj se dizalo tijesto za kruh

Salauka - jaki vjetar), nevrijeme, oluja

Sajtlik - mala staklena posuda za rakiju, čokanj

Sepet - pletena korpica

Sinija – stol za ručavanje

Sirće - ocat

Skaline – stepenice, stube

Skrozirati se – prozirati se, vidjeti kroz tkaninu

Sokak, sokačić - ulica, uličica

Srčanica - centralna donja poveznica kola

Stabarka - hladilo kotla za pečenje rakije, u kojem se nalazi hladna voda za kondenzaciju alkoholnih para

Stiniti se – stegnuti se, stisnuti (na primjer mast, rastopljena svijeća)

Stračiti - zametnuti, zagubiti

Sulc – hladnetina, pače

Surduk - usjek između dva brda, strmi procjep

Šalukatre - grilje

Šamlica – mala klupica za sjedenje

Šamac – kanal

Šantav - hrom

Šargarepa - mrkva

Šupiti - udariti o tlo, baciti

Šlajbok - novčanik

Šlajfer - bruslač, oštrač

Šnajder - krojač

Šmizla - vrtirepka, "vesela" ženska

Šobónjiti - odzvanjati

Štek – pristanište, vezište za brodove

Štuger - zadnji dio čamca

Švaler - ljubavnik

Tandrkatiti se – drndati se, tresti se

Tegla - zemljana posuda za čuvanje i kiseljenja mlijeka

Teglica - cug, nategača za vađenje vina iz bureta (bačve)

Tepati – govoriti nerazgovjetno, šušljati

Tociljati se, stociljati se - sklizati se – izraz: "nekoga natociljati" znači nekome podvaliti, navući ga na tanak led

Torbar - putujući trgovac sitnicama

Toz, tozati - naredba konjima za kretanje unazad

Tragače - ručna kolica za prijevoz tereta

Truc – inat ("nuz truc" – za inat)

Trenica - ribež

Trčkalica - proljev, sračka

Tumbe – naopako

Turkinja – vrsta slatke bundeve, buča, misirača

Viklenice, viklovi - na kolac namotana slama premazana blatom koja se stavljala na stropove kuća

Vitine - vrbove šibe za pletenje korpi

Vodir - posuda za držanje vode i brusa za brušenje kose, nosila se o pasu kosca

Vranj - čep na bačvi

Zaperak - pazušni izboj listova na kukuruzu ili vinovoj lozi

Zepe, ćorape - kućne šlape, obično krpene

Zdravo – u značenju jako - na primjer "zdravo jak", "zdravo dobar", pa čak i "zdravo bolestan"

Zrikav - škiljav, koji gleda "u križ"

Zubača - pirika, korov